

Almelo, open plek in het olmenbos

Martin Mulder

Voor het toekomstige natuureducatieve park rond het natuurhus moet nog heel wat bedacht worden. In nog te verschijnen edities van het nieuwe natuurhusmagazine zal ik meer aandacht besteden aan onderdelen van het park hoe deze uitgedacht zijn en wat er voor komt kijken om dat te realiseren. Voorbeelden zijn: de waterspeelplaats, de knollentuin, de boomgaard. Wie daar in mee wil denken is natuurlijk altijd welkom. Veel onderdelen van het park zullen niet direct bij de parkrenovatie al aangelegd worden, maar in de loop der jaren gestalte kunnen krijgen als vrijwilligersproject of als project van lagere of middelbare scholen. Want het park wordt gerealiseerd vóór, maar ook dóór de Almeloërs.

In dit artikel de toelichting over hoe we de naam 'Almelo' kunnen symboliseren in het park. Almelo betekent 'open plek/nederzetting in het

olmenbos', waar Olm de oude naam is voor iep; de boomsoort in deze: Gladde iep (*Ulmus minor*, ook wel: *Ulmus carpinifolia*).

De uitdaging: Hoe realiseren we een herkenbaar en educatief te gebruiken olmenbosje langs de Aa?

Er zijn in Nederland geen natuurlijke bossen meer te vinden, maar nog wel zo hier en daar enkele restanten (relicten) van delen van oerbossen en zo hier en daar natuurontwikkelingsprojecten met een aantal nieuwe natuurbossen in 'jeugd fase'. Uit bodemonderzoek, pollenonderzoek, literatuuronderzoek, enz. kun je toch min of meer wel achterhalen wat er ooit gegroeid heeft en wat er nu zou kunnen groeien, uitgaande van de aanwezige bodemopbouw, grondsoort en grond- en oppervlaktewatersituatie. Dat levert een zogenaamde 'potentieel natuurlijke vegetatie' op, die in eindstadium een zichzelf regulerende bosgemeenschap zal opleveren.

Midden in de stad hoeven we ons geen illusies te maken over het kunnen laten ontstaan van een natuurlijk bos. Wel kunnen we door zorgvuldige aanleg, via natuurtechnische milieubouw, en de juiste plant/boomkeuze, een bosje laten ontstaan dat veel lijkt op het iepenbostype dat hier ooit gegroeid heeft. Maar dan moet je dat meer vergelijken met de natuurlijke plantengemeenschappen zoals die ook aangelegd zijn in het Jac. P. Thijssesepark in Amstelveen. Hier zijn toch wel bijzondere natuurplekken door zorgvuldige aanleg en goed beheer in de loop der jaren ontstaan. Dit Thijssesepark ligt midden in Amstelveen, dus dan moet dat ook lukken midden in Almelo.

Het meest kansrijk is dan het natte type van het iepenbos. Dit omdat het publiek liever niet in een nat bos loopt, waardoor bijv. de schoenen vies worden. Aan de Almelse Aa is het ook voor de hand liggend dat we daar voor de natte variant zouden kiezen, omdat de beperkte ruimte die we beschikbaar hebben, niet meer kan worden dan de natte bosrand van de totale te kiezen bosgemeenschap. Bovendien mag het bosje niet te hoog worden, om de bewoners van de hagenborch niet het zicht over de Aa te ontnemen. Dat is ook als zodanig met de gemeente afgestemd.

Door dit iepenbos komt op vlonders een zgn. knuppelpad, dat onderdeel is van de Aa-route.

Beheer:

Om het 'gesloten boseffect' te kunnen realiseren, waarmee je het gevoel krijgt dat je echt door een bos loopt, zal een gefaseerd hakhoutbeheer als onderhoudsvorm de voorkeur moeten krijgen. Evt. met enkele overstaanders. De hakhoutcyclus is dan gebaseerd op de els: 1x per 6-8 jaar afzetten op ongeveer 0.40 meter boven maaiveld.

Nomenclatuur van het Olmenbos:

Klasse	klasse der voedselrijke Eiken- en Beukenbossen (<i>Quercus-Fagetea</i>)
Orde	orde der voedselrijke Eiken- en Beukenbossen (<i>Fagetalia sylvaticae</i>)
Verbond	haagbeukenverbond (<i>Carpinion betuli</i>)
Onderverbond	Iepenrijke Eiken-Essenbossen
3 Associaties	Duin-Berkenbos (<i>Crataego-Betuletum</i>) Abelen-Iepenbos (<i>Violo odoratae-Ulmetum</i>)

2 Subassociaties

Essen-Iepenbos (*Fraxino-Ulmetum*)

droog Essen-Iepenbos ((*Fraxino-Ulmetum*)

Elzenrijk Essen-Iepenbos (*Fraxino-Ulmetum*)

Iepenrijke Eiken-Essenbossen (*Ulmion carpiniifoliae*)

Dit onderverbond is typisch voor alluviale kleigronden. Het is een verzamelnaam voor een aantal bostypen in Nederland waar iepen in voorkomen. Voor het iepenbos dat ooit langs de Almelose Aa zou hebben gegroeid is de subassociatie Elzenrijk Essen-Iepenbos het meest voor de hand liggende bostype dat te ontwikkelen is langs de Aa achter het natuurhus.

Elzenrijk Essen-Iepenbos (*Fraxino-Ulmetum*)

Boomlaag: van oever naar natuurhus:

schietwilg, els, es, gladde iep (De **gladde iep** (*Ulmus minor*, **synoniem:** *Ulmus carpiniifolia*) of veldiep is een boom uit de **iepenfamilie** (*Ulmaceae*) die van nature voorkomt in **Europa**, **Noord-Amerika** en Zuidwest-**Azië**. *Ulmus minor* var. *suberosa* is de kurkiep met opvallende kurklijsten op de takken.) zomereik of witte abeel

Struiklaag:

meidoorn, sleedoorn, dauwbraam, grauwe wilg, gelderse roos, Europese vogelkers, aalbes, zwarte bes. In pionierstadium: amandel- en katwilg

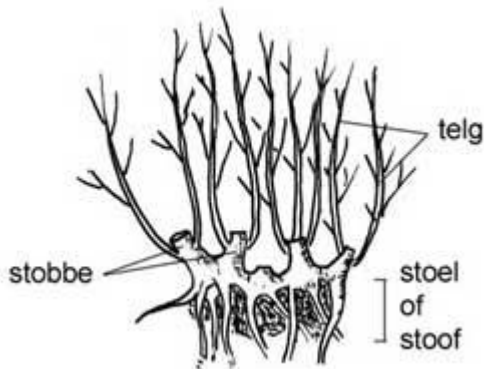
Kruidlaag:

moerasspiraea, engelwortel, hop, rietgras, hennegras, gele lis, kruipende boterbloem, watermunt, penningkruid, grote wederik, valeriaan, groot springzaad, scherpe zegge, bloedzuring, kluwenzuring, smeewortel, hondtarwegras (zeldzaam), ruw beemdgras, haagwinde, keverorchis, gevlekte aronskelk

Moslaag:

fijn laddermos, geplooid snavelmos, gewoon dikkopmos, vedermossoorten, en verder epifytische mossoorten (die op de boomstammen gaan groeien): o.a. touwtjesmos, spatelmos, gewoon iepenmos, eekhoortjesmos.

In het kader staat uiteengezet hoe het iepenbosje qua plantensamenstelling er uit moet gaan zien. Natuurbos kun je echter niet aanleggen, maar wel laten ontstaan. Daarom zal de aanplant voorlopig niet meer zijn dan het aanplanten van een mix van de boomsoorten die er thuishoren. Dan is het bezien welke het goed gaan doen de komende jaren. Daarnaast zal de bodem na aanleg tot rust moeten komen en rijpen tot een geschikte bodem voor de doelsoorten. In de loop der jaren zal dan eerst de struik- en kruidlaag kunnen worden ontwikkeld. Daar kun je sommige soorten van aanplanten. Verder bepaalt gebruik en beheer van het bosje wat er op termijn zal willen groeien.

Gefaseerd hakhoutbeheer geeft straks een dynamisch eindbeeld, waarbij zichtlijnen over de Aa, naar het natuurhus en park in de loop der jaren zullen wisselen.